ΠΡΟΤΥΠΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΟΔΙΚΗΣ

Αγ. Κωνσταντίνου 11 (Στοά Θεολόγου)
Πειραιάς
Τηλ. 2110 131 551 & 2110 131 552

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1.
1. **Λάθος:** «ἵνα μὴ κατὰ πόλεις...διωρισμένοι δικαίοις».
2. **Σωστό:** «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης».
3. **Λάθος:** «Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης,...στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν».
4. **Σωστό:** «οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος».
5. **Λάθος:** «προσέταξεν...τούς πονηρούς».

Β1. Στο απόσπασμα ο Πλούταρχος αποδίδει στον Αλέξανδρο χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν στη νέα αντίληψη για την πατρίδα και την οικουμένη. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται ως θεόθεν απεσταλμένος με σκοπό να λειτουργήσει ως οργανωτής και συμφιλιωτής όλων. Πίστευε, δηλαδή, ότι θα μπορούσε να συγκεράσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε λαού και να αποτελέσει ο ίδιος κοινός κυβερνήτης των πάντων. Για το σκοπό του θα έπρεπε να εφαρμόσει μία πολιτική αποδεκτή από τους διαφορετικούς λαούς, γι' αυτό και υιοθέτησε το ρόλο του αγαθού ηγεμόνα.

Άλλο ένα στοιχείο της τακτικής του Αλεξάνδρου ήταν ότι οι συμφιλιωτικές του ενέργειες που συνέβαλαν στην οργάνωση του οικουμενικού του κράτους («*καὶ εἰς ταὐτὸ συνενεγκὼν τὰπανταχόθεν*»). Με όπλα του το λόγο και τη βία («*οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος*») δοκιμάζει να αναμείξει τους τρόπους ζωής, τα ήθη, τις συνήθειες και τα έθιμα εφαρμόζοντας ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Μάλιστα, ο τρόπος με τον οποίο ενήργησε ο Μακεδόνας στρατηλάτης παρομοιάζεται με την διαδικασία που ακολουθεί κάποιος όταν αναμειγνύει στον κρατήρα υλικά («ὥσπερ ἐν κρατῆρι μίξας»). Παρομοιάζεται, δηλαδή, με ένα μεγάλο αγγείο αγάπης και φιλίας, στο οποίο αναμειγνύονται τα διαφορετικά ήθη και έθιμα των λαών, συνενώνοντάς τα σε ένα αρμονικό σύνολο. Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα

Αγ. Κωνσταντίνου 11 (Στοά Θεολόγου)
Πειραιάς
Τηλ. 2110 131 551 & 2110 131 552

πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμευσαν τις αξίες των πόλεων-κρατών· και στο ηθικόπολιτικό επίπεδο, η ηθική του δασκάλου του Αλεξάνδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οικουμένη.

Επιπλέον, με τη φράση *πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας* δίνεται το πρόσταγμα **να** θεωρούν όλοι ως πατρίδα τους την οικουμένη. Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού.

Β2. Τα δύο αποσπάσματα αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα της φιλοσοφικής σκέψης των στωικών με εκπροσώπους τον ιδρυτή του Στωικισμού Ζήνωνα και τον Ρωμαίο Αυτοκράτορα Μάρκο Αυρήλιο αντίστοιχα. Τόσο στο ένα όσο και στο άλλο απόσπασμα διακρίνονται τα γνωρίσματα της νέας οικουμένης.

Στο έργο του Πλούταρχου "Περί Αλεξάνδρου τύχης και αρετής" προβάλλεται μια εξιδανικευμένη εικόνα του Αλεξάνδρου. Περιγράφει μία κοινωνία που βασίζεται στην ισότητα με σκοπό την επίτευξη του συλλογικού αγαθού. Ειδικότερα. ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο *Πολιτεία* που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτων στη δική του *Πολιτεία*, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωικός κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωικής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος έχει χαρακτηριστικά φιλοσόφου· και κάνει έναν αναχρονισμό: η δράση του Ζήνωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π.Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου.

Σε αυτήν την πολιτεία 'οι άνθρωποι δεν θεωρούν τους εαυτούς τους ως κατοίκους ξεχωριστών πόλεων ή δήμων που εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες δικαίου αλλά νιώθουν όλους τους συνανθρώπους τους ως συνδημότες και συμπολίτες κάτω από έναν ενιαίο τρόπο οργάνωσης της πολιτείας με ένα κοινό νόμο, που αποτελεί το

Αγ. Κωνσταντίνου 11 (Στοά Θεολόγου)
Πειραιάς
Τηλ. 2110 131 551 & 2110 131 552

φυσικό νόμο και παραπέμπει στο καθεστώς ευνομίας. Ειδικότερα, η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος "Ανώνυμος του Ιαμβλίχου" συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρεύς, Στρωματεῖς, 4.26), τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμόπολης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία.

Στο παράλληλο κείμενο "Τα εις εαυτόν" του Μάρκου Αυρήλιου εντοπίζονται αντίστοιχες απόψεις. Ο Μάρκος Αυρήλιος απέναντι στην ανασφάλεια του ανθρώπου της ελληνιστικής εποχής προτρέπει τον αποδέκτη του λόγου του να αντιληφθεί τον εαυτό του ως οργανικό μέρος του συνόλου, που υπακούει στους κοινούς φυσικούς νόμους που ταυτίζονται με τον ορθό λόγο, ο οποίος είναι κομμάτι του κοσμικού λόγου. Γι' αυτό έχει καθολική ισχύ, είναι αιώνιος και σταθερός «Είμαι μέρος του συνόλου που υπακούει σε φυσικούς νόμους». Παράλληλα τον καλεί να εναρμονιστεί με την συμπαντική ισορροπία, ώστε να λειτουργεί προς όφελος του κοινωνικού συνόλου με απώτατο στόχο την ευδαιμονία «Όσο θα θυμούμαι ότι είμαι μέρος ενός τέτοιου συνόλου, θα μένω ευχαριστημένος, ό,τι και να προκύψει».

Τα δύο αποσπάσματα αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα της στωικής σκέψης, αλλά και των αρχών που την χαρακτηρίζουν. Οι Στωικοί αποθέωσαν και ταύτισαν τον φυσικό νόμο με τον θεό. Η ευδαιμονία εξαρτάται από τους ίδιους τους ανθρώπους μέσα από την πραγμάτωση της ενάρετης ζωής. Αυτή υποδεικνύεται από τη λογική που υπάρχει σε κάθε άνθρωπο, καθώς τον βοηθά να αντιληφθεί τί πρέπει να πράξει κανείς για να μπορέσει να φθάσει στην ευδαιμονία.

Β3.
α. ένταση
β. προαιρετική
γ. κράση
δ. πληθυσμού
ε. χρήσης

Αγ. Κωνσταντίνου 11 (Στοά Θεολόγου)
Πειραιάς
Τηλ. 2110 131 551 & 2110 131 552

Β4.

1. γ
2. α
3. β
4. α
5. α

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. (Μετάφραση)

Οι αρχηγοί στη Σάμο και κυρίως ο Θρασύβουλος, ο οποίος είχε πάντοτε την ίδια άποψη, όταν άλλαξε την πολιτική κατάσταση, για να επαναφέρει τον Αλκιβιάδη, στο τέλος έπεισε το πλήθος των στρατιωτών κάνοντας συνέλευση και αφού οι ίδιοι ψήφισαν για τον Αλκιβιάδη επιστροφή από την εξορία και αμνηστία, αφού έπλευσε προς τον Τισσαφέρνη, έφερε πίσω στη Σάμο τον Αλκιβιάδη, επειδή πίστευε ότι η μόνη σωτηρία ήταν αν (ο Αλκιβιάδης) τους αποσπάσει τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννησίους.

Γ2.

Ο Αλκιβιάδης, στη συνέλευση που οργανώθηκε στη Σάμο το 411 π.Χ. από τον Θρασύβουλο, μετά την επιστροφή του από την εξορία, παρουσιάζεται ως η μόνη λύση μεταστροφής του Τισσαφέρνη υπέρ των Αθηναίων. Εκεί, λοιπόν, αφού διατυπώνει τα παράπονά του για την εξορία του και τις ταλαιπωρίες που υπέστη, παρουσιάζεται αισιόδοξος για τη μέλλουσα πολιτική κατάσταση, μεγαλοποιώντας την επιρροή που ασκεί στον Τισσαφέρνη, στοχεύοντας στους εξής πολιτικούς-στρατηγικούς στόχους· πρώτον να φοβίσει τους ολιγαρχικούς της Αθήνας («ἵνα οἵ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν»), δεύτερον να τους αναγκάσει να διαλύσουν τις ολιγαρχικές τους οργανώσεις («καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν»), τρίτον να ενισχύσει την επιβολή του στους στρατιώτες της Σάμου («καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν ἄγοιεν»), τέταρτον να τους ενθαρρύνει («καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν») και τέλος να προκαλέσει σύγχυση στους εχθρούς (Πελοποννησίους), οι οποίοι θα άρχιζαν να έχουν μεγάλες αμφιβολίες για τον Τισσαφέρνη και θα έχαναν τις ελπίδες τους («οἵ τε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ [ἀπὸ] τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν»). Και σε αυτό το ιστορικό περιστατικό, λοιπόν, διαφαίνεται, από τον Θουκυδίδη, η στρατηγική ιδιοφυΐα του Αλκιβιάδη.

Γ3. α.
πλῆθος: τοῖς πλήθεσι(ν)
ἰδίαν: ἰδιωτέραν και ἰδιαιτέραν
πολλά: πλεῖστα
ἑαυτοῦ: ὑμᾶς αὐτάς
ὑπαρχουσῶν: τῶν ὑπαρχόντων
ἐλπίδων: τῇ ἐλπίδι

Γ3. β.
ἔπεισε: πέπεικε
ψηφισαμένων: ἐψηφισμένων
πλεύσας: πεπλευκώς
κατῆγεν: καταγήοχε(ν) / κατῆχε(ν)

Γ4.α.
τά πράγματα: αντικείμενο στο ρήμα "μετέστησε".
ἄδειαν: αντικείμενο στη μετοχή "ψηφισαμένων".
ὡς τόν Τισσαφέρνην: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης σε πρόσωπο στη μετοχή "πλεύσας".
ἐκκλησίας: υποκείμενο στη μετοχή "γενομένης" (γενική απόλυτη).
τῶν μελλόντων: επιθετική μετοχή ως γενική αντικειμενική στο "ἐλπίδας".
οἵκοι: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει τη μετοχή "οἱ ἔχοντες".
τῷ Τισσαφέρνει: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο "οἱ πολέμιοι".

Γ4. β.
πλεύσας: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος "Θρασύβουλος" και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο "κατῆγεν".
Ανάλυση: η μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που δηλώνει το προτερόχρονο → ἐπεί/ἐπειδή Θρασύβουλος ἔπλευσε ὡς τόν Τισσαφέρνην.